

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 15.

Onsdagen den 7 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes behandling af statsutskottets utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Dervid förekom först i ordningen

Punkten 20, som bifölls.

Punkterna 21—23.

Biföllos jemväl.

Punkten 24.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att *till fortsättande af arbetena å Karlsborgs hufvudfästning och Vaberget* på extra stat för år 1895 bevilja 200,000 kronor, men hemställde utskottet, att Riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1895 anvisa 150,000 kronor.

*Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Mankell: Äfven i afseende på det i denna punkt föreslagna anslagsbeloppet ser jag mig nödsakad att föreslå en nedsättning, ehuru i detta fall mera eller åtminstone lika mycket af principiella skäl som af besparingsgrunder.

För en hvar, som känner mina militära åsigtter, torde det icke vara obekant, att vårt befästningsväsen icke gerna kan hafva någon varmare vän och anhängare, än jag är. Jag har alltid hyst den

Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)

åsigten, att inga penningar, som nedläggas på vårt försvar, gifva så riklig ränta eller äro så fruktbärande, som de, hvilka användas för ett lämpligt och väl ordnad befästningsväsen; och detta af den enkla orsak att befästningsväsendet i allmänhet för små länder, som måste försvara sig mot större, är ett af de kraftigaste försvarsmedel, som finnas. Derför har jag äfven städse beklagat, att så nästan löjligt små summor på senare åren anslagits för befästningsväsendet. Om vi någonsin skola kunna komma någon vart i detta hänseende och få befästningsväsendet nödortfelig ordnad, anser jag, att det erfordras åtminstone 1 million kronor om året. Men jag har tillika alltid antydtt ett sätt, hvarpå man, utan de skattdragandes ytterligare betungande, skulle kunna anskaffa de för ändamålet erforderliga medel. Detta kunde nemligen ske genom att icke anslå så stora summor, som nu, för anskaffande af dyra, sjögående pansarfartyg, af hvilka vi säkerligen kunna hafva jemförelsevis ringa nytta, och hvilka i alla fall genast vid krigets början blifva in jagade i våra hamnar och blockerade, utan i stället nedlägga en del af dessa penningar på mindre fartyg, af hvilka vi skulle hafva större gagn samt använda öferskottet på befästningsväsendet.

Det är sålunda icke tänkbart, att jag kan vara obenägen för utgifter till befästningsväsendet. Icke heller har jag något i allmänhet att anmärka mot den plan, som synes fullföljas i afseende på vårt fästningsbyggande, för så vidt man öfver hufvud skall anse, att någon dylik plan förefinnes — något som man endast kan sluta sig till af de spridda antydningar, som man understundom får se i protokollet till statsregleringspropositionerna. Deraf kan man möjligen draga den slutsats, att det varit regeringens mening att, sedan inloppen till Stockholm och Karlskrona nödortfittigt befästats, äfven spärra inloppet till Göteborg och befästa Stockholm åt landsidan till skydd emot öfverrumpling af landstigande trupper, att fortsätta befästningarne vid Karlsborg och anlägga replipunkter i Norrland och på Gotland.

Men hvad jag bestämdt icke kan gilla är den *ordning*, i hvilken krigsstyrelsen på senare tid tyckes hafva fullföljt fästningsbyggandet, nemligen att nästan uteslutande bygga på Karlsborgs fästning, som endast i det minst tänkbara krigsfallet, nemligen i händelse af ett eröfringskrig, kan komma i fråga att angripas, medan man derom alldeles försummar de befästningar, som äro oundgängligen nödiga för neutralitetens upprätthållande. Detta regeringens förfaringssätt är för mig alldeles oförklarligt, för att nu begagna ett mycket mildt uttryck. Men det står för öfrigt i full öfverensstämmelse med den strategiska klokhets, hvarmed man nu tyckes vara i färd med att bygga dyrbara kaserner och andra etablissementer i öppna kuststäder, hvilka när som helst kunna förstöras af en fiende, som vill kränka vår neutralitet.

Vill man verkligen sörja för vårt befästningsväsen i och för neutralitetens uppehållande, synes det mig vara den enklaste och naturligaste sak, som äfven en icke militär, med ganska ringa eller

ingen kunskap i krigskonsten, bör kunna förstå, nemligen att, såsom jag flere gånger tagit mig friheten att framhålla, *först* spärra inloppet till Göteborg, dernäst befästa Stockholm åt landsidan, till skydd mot öfverrumpling, och sedermera anlägga replipunkter i Norrland och på Gotland eller möjligen först på Gotland och sedan i Norrland, men allra sist fullfölja Karlsborgs befästade.

*Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

Om någon varit vän till Karlsborgs befästade och det dermed sammanhängande centralförsvaret, så är det jag. Om någon under en följd af år ifrat för att till Karlsborgs betryggande Vaberget skulle intagas i försvarsrayonen, så vågar jag påstå, att det varit jag; ty jag har varit, om icke den förste, så åtminstone en bland de förste, som derpå yrkat. Men allt detta hindrar mig icke från att på det högsta ogilla, att man nu uteslutande fortsätter med Karlsborgs befästade, och öfver hufvud taget ogilla den ordning för befästningsväsendets fortgång, som här och der framlyser i statsrådsprotokollen. Af dem har man kunnat finna, att det gäller att *först* befästa replipunkterna i Norrland och på Gotland, derjemte fortsätta med Karlsborgs befästade, och *slutligen* taga i tu med hvad man borde göra först, nemligen befästade af Göteborg och Stockholm.

Mot ett sådant tillvägagående måste jag bestämdt protestera. Men då en sådan protest icke lärer betyda något, om den icke åtföljes af en anslagsvägran, måste jag, om också med svidande hjerta, yrka på att anslaget till fortsättande af Karlsborgs fästningsbyggnad åtminstone tills vidare upphör. Jag kan icke finna någon annan utväg att förmå regeringen att afstå från den efter mitt förmenande felaktiga väg, som den beträdd, och i stället bygga våra befästningar i en annan och lämpligare ordning, än hittills, samt att framför allt framlägga en *plan* för hela vårt befästningsväsen, en plan till hvilken Riksdagen kan hafva förtroende och till hvars genomförande den då kan lemna tillräckliga anslag.

Som jag emellertid ganska väl inser, att ett plötsligt afbrytande af nu pågående befästningsarbeten vid Karlsborg vore mindre lämpligt, vill jag för närvarande inskränka mig till att för desamma förorda ett anslag af 50,000 kronor och sålunda inbespara de återstående af utskottet föreslagna 100,000 kronor. Jag får sålunda, herr talman, anhålla om proposition på att anslaget till Karlsborgs fästningsbyggnad måtte nedsättas till 50,000 kronor.

Herr Hahn: Allt sedan jag år 1892 blef i tillfälle att på ort och ställe bese de arbeten, som försiggå på Karlsborg, har det gått mig emot att rösta för anslagen dertill. Men äfven om man icke af de påbörjade arbetena kan se, att deras fullbordande kräfver orimligt med penningar, får man nog samt reda derpå, om man läser statsutskottets föreliggande utlåtande. Man kan derutaf få ett godt skäl för att gå in på det förslag, som den siste talaren framställde. På sidan 40 omnämnes nemligen, att chefen för fortifikationen framhållit såsom »en betänklig sak, att landet och armén, med hänsigt till

*Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings
byggnad.
(Forts.)*

arbetenas långvarighet, måhända kunde bibringas den origtiga föreställningen, att vid Karlsborg, i händelse af krig, funnes att tillgå ett pålitligt fast stöd för landets försvar, under det att i sjelfva verket fästningen vore halffärdig och oförsvarbar». Då man nu vet, att vi redan lagt ned omkring 20 å 30 millioner kronor på Karlsborg, och hör, att fästningen endast är halffärdig och oförsvarbar, kan jag icke förstå, hvartill ett så litet anslag som 150,000 kronor kan tjena. Det är ju omöjligt att tänka sig, att detta arbete kan på detta sätt blifva färdigt inom en nära framtid, ty dertill fordras åtminstone ett par millioner om året. Och då jag sålunda icke kan finna det vara af någon betydelse att lemna nu föreslagna anslag, så synes det mig vara mycket lämpligare att afslå alltsammans samt använda pengarne för andra ändamål än till Karlsborg. På förmiddagen förehade vi några punkter, som dock, huru man än vill resonnera, voro rätt beaktansvärda, t. ex. frågan om nya gevär och ammunition, och dervid sökte man så mycket som möjligt nedsätta anslagen för att kunna göra besparingar. Men om dessa frågor jemföras med den, som nu är före, kan åtminstone icke jag finna annat än att det varit bra mycket bättre att använda penningarne för någon af dessa poster än för Karlsborg. Då vi derjemte veta, att vårt kustförsvar är i dåligt skick samt att inloppet till Stockholm icke är så befästadt, att man dermed kan vara belåten, synes mig som om man mycket väl skulle kunna biträda herr Mankells förslag och under de närmaste åren nedsätta förevarande anslag och använda de sålunda besparade medlen till andra och bättre ändamål.

Jag instämmer sålunda i det af herr Mankell framställda yrkandet.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre Rappe: Då jag i förmiddags yttrade mig i fråga om anslaget till mobiliseringsammunition, sökte jag påvisa, hurusom krigsstyrelsen hade gjort allt för att koncentrera utgifterna på vissa aldeles nödvändiga poster, hvilka i första rummet borde tillgodoses, på det man icke på hela linien skulle göra mindre ansträngningar utan att komma till *något* mål. Jag omförmälde då också, att af chefen för fortifikationen hade begärts ganska betydande belopp för befästningarne så väl vid Vaxholm som vid Kungsholmen, men att chefen för landtförsvarsdepartementet icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att af Riksdagen för närvarande äska dessa medel, då det enligt mitt förmenande vore allra viktigast att, eftersom man nödgades inskränka utgifterna, söka att samlä dem kring hvad som stode i samband med ordnandet af det lefvande försvaret. Nu har här klandrats, att Kongl. Maj:t begärt så litet anslag till fortsättande af arbetena å Karlsborgs fästning, och man synes hafva önskat, att framställning tillika gjorts om anslag till Vaxholms och Kungsholms ytterligare befästande. Det är klart, att innan man börjar med nya befästningar, böra de befästningar vi redan hafva sätts i något så när tidsenligt skick, och då

det onekligen finnes flera andra punkter i vårt land, som böra tryggas med hjälp af det fasta försvaret, hade det därför verkligen kunnat sättas i fråga, om det icke varit nödvändigt att till denna Riksdag göra framställning om något anslag till Vaxholms och Kungsholms fästningar. Men de af chefen för fortifikationen föreslagna beloppen voro så betydande, att jag, såsom jag nyss nämnde, icke ansåg mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att nu äska dem, och någon minskning på dem kunde icke göras. Men jag vill fråga: hvarifrån föreställden I eder, mine herrar, att dessa summor skola tagas, sedan det visat sig, att denna kammare ansett nödigt att göra nedsättning i de af Kongl. Maj:t begärda beloppen för anskaffning af gevär och ammunition? Jag är alldeles viss på, att man genom att draga in anslaget till Karlsborg icke skulle kunna komma till något resultat för de kustbefästningar vi nu ega, då det erfordras så stora belopp för att sätta dem i fullt tidsenligt skick.

Talaren på stockholmsbänken ifrågasatte, att man borde gå så till väga, att man indroge anslaget till byggande af krigsfartyg och i stället beviljade medel till sjöfästningar. Ja, det är nu ett radikalt sätt att gå till väga och ett sätt, hvarigenom man visserligen kunde nå målet, men jag hemställer till herrarne, om ni verkligen äro beredda att indraga vårt sjöförsvaret och sålunda lemna vår handel och våra kuster utan allt skydd mot fiendens härjningar i händelse af ett krig.

Samme talare klandrade äfven, att icke någon fullständig befästningsplan blifvit framlagd. Men jag vill hemställa, om ögonblicket verkligen nu är inne att komma med en sådan, då vi, som sagdt, göra allt hvad vi kunna för att iordningställa de lefvande stridskrafter, som genom 1892 års urtima Riksdags beslut skulle tillföras vår försvarsorganisation. Det förefaller mig, som om åtminstone denna kammare hyser den uppfattningen, att det för närvarande är ganska svårt att få budgeten att gå i hop. Skulle det då vara lämpligt att nu framkomma med en plan för det fasta försvarets ordnande. Jag tänker att hvar sak har sin tid, och att det är lämpligast att låta anstå någon tid, innan ögonblicket kan vara inne att framlägga en sådan plan — hvilken för öfrigt visserligen finnes utarbetad.

Jag torde icke för ögonblicket behöfva yttra något vidare. Att helt och hållet indraga anslaget till Karlsborgs fortsatta befästande, sedan så stora summor dertill redan användts, kan väl icke på allvar ifrågasättas. Den föregående talaren nämnde, att för detta ändamål redan beviljats 20,000,000 kronor. Öfverdriften i detta påstående torde icke behöfva bevisas.

Enligt fästningsplanen skall Karlsborg kosta 4 $\frac{1}{2}$ millioner, och befästningen af Vaberget 1 $\frac{1}{2}$ millioner. Af dessa belopp hafva hittills beviljats något mer än 2,100,000 kronor. Det återstår således något mindre än 4,000,000 kronor för att sätta fästningen i försvarsdugligt skick, förutom kostnaden för pansarkonstruktionerna. Det är följaktligen klart att, om Riksdagen beviljar endast 150,000 kronor

*Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
Karlsborgs
fästnings-
byggnad.*
(Forts.)

årligen, det kommer att åtgå 25 år, innan man kan nå målet. Jag vore naturligtvis den förste att önska, det Riksdagen beviljade större anslag till ifrågavarande fästningsarbeten, och vid förlidet års riksdag hade jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att begära 350,000 kronor, men kammaren afslog den kongl. propositionen, och det visade sig omöjligt att bringa upp anslaget till någon afsevärd summa.

Under sådana förhållanden kan jag icke se, att man kunnat handla på annat sätt än såsom Kongl. Maj:t nu gjort. Den närmaste slutledningen af de båda föregående talarnes yttranden skulle väl också vara, att man borde gå in på hvad Kongl. Maj:t här föreslagit eller 200,000 kronor i stället för att, såsom af desse talare ifrågasatts, minska anslaget till 50,000 kronor.

Herr Mankell: Med anledning af hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet behagade yttra, ber jag få nämna, att jag i mitt förra anförande ingalunda påyrkade, att några vidare medel skulle nedläggas på Vaxholms och Karlskronas befästade, utan tvärtom tvenne särskilda gånger förklarade, att jag tog för gifvet, att dessa punkter redan vore nödtorftigt befästade. Icke heller yrkade jag, att man skulle beröfva sjöförsvaret allt anslag, såsom han tycktes vilja antaga, utan blott att man skulle bygga mindre dyrbara pansarfartyg och använda öfverskottet, såsom jag uttryckte mig, till befästningars byggande.

Hvad slutligen beträffar framläggandet af en befästningsplan, kan jag icke inse att det kunde skada att, äfven om anslagen till befästningsväsendet vore aldrig så ringa, man hade planen gifven, huru dessa ringa medel skulle användas, så att det kunde ske med mera förstånd och i bättre ordning än hittills varit fallet.

Den talare, som hade ordet näst efter mig, begick verkligen ett misstag, då han påstod att den summa, som hittills nedlagts på Karlsborgs befästade, uppgick till sammanlagdt 20 millioner kronor. Men jag tror att det är ett lika stort misstag att vilja säga, det detta belopp utgör endast en tiondedel af nämnda summa. Så vidt jag känner summan, uppgår den för närvarande till åtminstone 9 å 10 millioner kronor.

Jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och derefter på bifall till herr Mankells yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Herr John Olsson begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 24:de punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Mankell under öfverläggningen gjorda yrkande.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 61 nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 25.

Bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till anskaffning af materiel för flyttande sjukhus på extra stat för år 1895 bevilja 100,000 kronor.

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.*

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att, till anskaffning af materiel för flyttande sjukhus, måtte på extra stat för år 1895 anvisas 30,000 kronor.

I en vid punkten fogad reservation yrkades deremot af herrar *A. Persson* i Mörarp, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *P. Holm*, *O. Jonsson* i Hof, *Lasse Jönsson*, *P. Pehrson* i Törneryd, *C. Persson* i Stallerhult, *J. E. Wikstén*, *A. P. Danielson*, *N. Nilsson* i Skärhus, *Ollas A. Ericsson* och *C. G. Andersson* i Skeenda, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet friherre *Rappe*: Herr talman, mine herrar! En bland de icke minsta fördelarne af det beslut, som fattades vid urtima riksdagen år 1892, hvarigenom arméns organisation blef faststald, är den, att det blifvit

Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)

möjligt att fullständigt beräkna, hvad som fordras för arméns utrustning. I förra tider räknade man på det sättet, då det gälde anskaffningar, att man evalverade behöfven under antagande af så och så många tusen man, 10,000 man, 20,000 man etc., men man uppgjorde icke beräkningarna för en bestämd stridsstyrka. Nu har en fullständig beräkning öfver kostnaderna för arméns utrustning blifvit gjord, och härför har man att tacka den nya intendenturen, som sålunda icke dröjt att lemna prof på sin verksamhet, som säkerligen mer och mer skall visa sig gagnarik, ju mer den hinner utvecklas. Inom statsutskottet är också detta arbete bekant. Man trodde förr, att arméns utrustningskostnader skulle vara så oerhördt stora, att ingen skulle våga ens tala derom. Jag erinrar mig, att för några riksdagar sedan, då det på allvar man och man emellan talades om nödvändigheten af att framlägga en fullständig redogörelse för den utrustning, som var af nöden för arméns försättande i stridbart skick, detta troddes komma att gå till så höga belopp, att det ansågs bättre att uppskjuta dermed till mobiliseringen för att då söka att af kreditiven taga så mycket, som erfordrades för att i någon mån fylla behöfvat. Man trodde nemligen, att det skulle gå till oerhörda summor. I verkligheten visar det sig dock, att så icke är förhållandet, utan tvärtom, att man med ej särdeles mycket mer än de beklädnadsanslag etc., som vi hafva, kan småningom komma derhän att få armén ganska nöjaktigt utrustad i hufvudsak.

Det finnes emellertid vissa titlar, för hvilka nödvändigtvis anslag utan längre uppskof måste begäras af Riksdagen för att få förhållandena ordnade på tillfredsställande sätt, och bland dessa intager sjukvården det första rummet. Generalintendenten har också ingått till Kongl. Maj:t med anhållan om framställning till Riksdagen om anslag till *flyttande sjukhus*. Som herrarne finna, skulle den sammanlagda kostnaden härför gå till något öfver 700,000 kronor. Kongl. Maj:t trodde sig emellertid icke kunna göra framställning till Riksdagen om hela det anslag, som generalintendenten ifrågasatt, redan för nästa år, utan ansåg sig böra nedsätta beloppet till 100,000 kronor. Nu har utskottet ifrågasatt, att endast 30,000 kronor skulle beviljas, och reservanterna från denna kammare hafva hemställt, att för närvarande ingenting skulle göras för sjukvårdens ordnande.

Jag tror, att det är nödvändigt att här göra en kort framställning om huru sjukvården i fält är ordnad, och jag skall söka göra den så kortfattad som möjligt.

Vi tänka oss en stridsstyrka, som skall utföra en förestående drabbning. Först och främst finnas vid hvarje bataljon, hvarje af härens taktiska afdelningar, läkare och sjukvårdssoldater samt sjukbärare, hvilka skola anordna s. k. hjälpförbandsplatser, dit föra de sårade och der lemna dem den första hjälpen. Men så snart striden antager en allvarsammare karakter, måste sjukvårdskompanierna ingripa. Sedan armén blifvit försedd med trängbataljoner, kommer nemligen hvarje arméfördelning att i krigstid blifva utrustad med

hvar sitt sjukvårdskompani. Genom dessa sjukvårdskompanier ordnas de egentliga ambulanserna eller hufvudförbandsplatserna; derifrån framskickas sjukbärareafdelningen, som skall på slagfältet upphemta de sårade och sjuka; å förbandsplatsen — hvartill uppsökes en lämplig, skuggig, plats i närheten af vatten — samlas en annan afdelning, bestående af läkare och sjukvårdare, för att anlägga det första förbandet och gifva den första hjälpen åt de sårade, som bäras ur striden; slutligen föras genom en tredje afdelning dels på bårar, dels på vagnar de sårade bakåt till en plats, som icke är utsatt för fiendens eld, men som ligger i slagfältets närhet, der de s. k. *flyttande sjukhusen* eller fältlasarettan etableras. Till plats för sagda sjukhus utses en by, några bredvid hvarandra liggande gårdar eller en skogsdunge, belägen vid vatten o. s. v. Man har i sjukhuset ett visst antal sängar, som uppställas efter utrymme och lägenhet inne eller i tält; man har der nödvändiga utredningar; der finnas nödvändiga medicinalier och apoteksvaror samt allt annat, som fordras för ett provisoriskt sjukhus. Der få de sårade således komma i fred och ro, och det kan jag icke tillräckligt framhålla för herrarne, hvad det betyder för en, som blifvit sårad, att blifva förd från slagfältet och komma i fred och ro. Det är det allra första, som fordras, kan man säga, för den sårades vederfående, och det målet vinnes genom dessa flyttande sjukhus eller fältlasarett. Under tiden fortgår striden; man måste kanske bryta upp den hufvudförbandsplats, man har haft, i fall striden går framåt, har man ju de sårade längre fram. På samma sätt med sjukhusen: rycker armén framåt, måste de hastigt göras fria för att följa med och vara till hands vid ny strid, så att man alltid på bästa sätt söker tillgodose de sårade, hvilkas antal under fälttågets fortsättning allt jemt ökas. Efter striden, och för att frigöra de flyttande sjukhusen, föras de sårade så snart som möjligt från nämnda sjukhus till någon jernvägsstation, der det upprättas ett s. k. etappsjukhus, hvarest de sjuka sammanföras. På särskilda sjuktåg eller sjukhuståg föras de sedan tillbaka till hemlandet, eller till den del af landet, dit icke kriget utbredd sig, således, om vi tala om vår armés indelning i arméfördelningar, till dessas hufvudorter, så vidt de ligga utom krigsskådeplatsen, och spridas sedan ut vare sig till mötesplatserna, till der varande sjukhus, eller till andra civila sjukhus, eller också till enskilde, i den mån desse äro villiga att åtaga sig de sjukes vård.

Detta är gången i stort af sjukvården i moderna krig, och följden af denna organisation har visat sig vara i högsta grad förmånlig, i det att icke numera sådana fältsjukdomar och svåra farsoter förekomma, som fordom åtföljde krigen och borttryckte största delen af de sårade. Tvärtom visade sig under 1870—1871 års krig det märkvärdiga förhållandet, att på tyskarnes sida antalet af de sårade, som dogo, var försvinnande litet, tack vare just den tyska arméns utmärkta organisation med afseende å sjukvårdsväsendet.

Det är klart, att alla stater sökt komma derhän att få en lik-

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)*

Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)

nande organisation, och detta har också varit förhållandet hos oss. Genom beslutet vid 1892 års urtima riksdag hafva vi fått våra trängbataljoner så ordnade, att de kunna uppställa samtliga de nämnda formationerna. Det finnes således personal, som kan utföra hvad som skall göras vid ifrågavarande sjukhus, och nu är det endast fråga om material till desamma.

Förut har Riksdagen anslagit nödiga medel till materiel för sjukvårdskompanierna, och således är allt, hvad som erfordras på hufvudförbandsplatserna och förbandsplatserna, redan ordnad, men nu gäller det också att ställa så till, att för de flyttande sjukhusen må finnas nödig utrustning. Jag hemställer till herrarne, hvart det skulle bära hän, om man ordnat den första sjukvården så som jag antyd, men icke finge fortsätta på samma sätt, utan de sårade, som fått den första nödortfuga förbindningen, finge ligga kvar i slagfältets närhet och icke kunde föras vidare, emedan man icke etablerat några sjukhus derbakom. Det är säkert, att, om herrarne söka sätta sig in i frågan, herrarne skola inse, att man icke kan underlåta att i någon mån tillgodose ett dylikt behof.

Gå vi till förhållandena i andra stater, skola vi finna, att det icke finnes någon nation i Europa, som icke ordnat sitt sjukvårdsväsen på här beskrifvet sätt. Jag vill icke tala om de stora kontinentala staterna, Frankrike och särskildt Tyskland, der hvarje armécorps har 12, således hvarje fördelning 6 sjukhus, hvart och ett inredt för 200 sjuka. Följaktligen finnes der ordnad för 1200 sjuka på hvarje fördelning. I Ryssland finnas 8 sådana sjukhus à 200 sängar på hvarje fördelning. Går man så till våra grannstater, Danmark och Norge, skall man finna, att den danska armén har 16 fältlasarett à 120 sängar. Våra flyttande sjukhus skulle rymma hvart och ett 150 sjuka. Enligt den ursprungliga planen, som uppgjordes af trängkomitén år 1877, ifrågasattes för hvarje fördelning, liksom förhållandet är i Europas stora arméer, 6 sådana sjukhus à 200 sängar. Men den läkarekomité, som sedermera bearbetade denna sak, har funnit sig nödsakad att nedsätta det till endast 4 sjukhus à 150 sängar, d. v. s. 600 sjuka skulle kunna vårdas på hvarje fördelning. Detta är en mindre procent än i andra land, men, som jag sade i förmiddags, vi måste söka på allt sätt inskränka våra behof; men då vi gjort det, är det så mycket nödvändigare att tillgodose det som begäres, för hvilket behofvet då är så mycket större. Danmark har 16 sådana sjukhus à 120 sängar, utom sjukvårdskompanierna. För den norska armén finnas 15 flyttande sjukhus på det sätt, att hvarje af arméns brigader har 3 sådana à 100 sängar. Dessutom hafva de för etappväsendet 3 sådana sjukhus. I Norge har man redan ordnat en icke ringa del af sjukvårdsmaterielen, i det att 8 fältlasarett finnas fullt färdiga. Under sådana förhållanden synes det mig ganska betänkligt, att vi icke också skulle vilja tänka på att ordna dessa förhållanden. I Danmark, oaktadt man under tvenne krig samlat en icke ringa materiel, har man sedan år 1881 beviljat

till ifrågavarande sjukhus 437,200 kronor, deruti också inbegripna anslagen till materiel för sjuktransport på jernvägarne för 300 sjuka. I Norge framlades år 1892 (således under förra regeringen) i stortinget en proposition om ytterligare 200,000 kronor till sådana sjukhus. Stortinget beviljade 100,000 kronor.

Följden af ett afslag på denna fråga nu, hvilket innebär att man under längre tid vill skjuta den undan, blifver helt säkert den, att om det skulle komma att hända, att svenskar och norrman skulle operera gemensamt, till försvarende af den skandinaviska halföns neutralitet, skulle våra norska bröder hafva allting ordnad för sig och sina sjuka, men vi skulle icke hafva någonting i ordning för våra sjuka. Sedan de våra på förbandsplatserna blifvit förbundna, så hade vi ingenting bakom. Jag hemställer till herrarne, huru vida det är möjligt att stoppa till öronen för ett så skriande behof.

Af hvad jag yttrat torde framgå, att jag lifligt skulle önska, att åtminstone hvad som blifvit begärdt af utskottet måtte vinna kammarrens bifall och derigenom gifvas ett tecken till att kammarrens behjertar detta stora behof, som vi *icke kunna* afvisa. Afslås det nu, blifver den nakna sanningen den, att vi skicka ut våra söner i krig, men vi tillförsäkra dem icke den vård, som alla andra stater bereda sina fosterlandsförsvare och som är nödvändig för att de i nutidens krig skola kunna uthärda. Kunna vi verkligen stå till svars för ett sådant handlingssätt?

Herr Lasse Jönsson: Mine herrar! Det kan synas rätt svårt att uppträda efter herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet yttrande och vilja försvara den ståndpunkt, på hvilken vi reservanter i utskottet ställt oss i denna fråga. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sade, att om vi satt oss riktigt in i frågan, skulle vi ovilkorligen komma att rösta för det förslag, som Kongl. Maj:t här har gjort. Men vi hafva verkligen försökt att efter bästa förmåga sätta oss in i denna situation. Vi hafva tänkt oss det, att det icke är så, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sagt, att vi skulle vara i den svåra belägenhet som andra länder och deras arméer, som han har talat om. Utan vi hafva tänkt oss, såsom alltid när det gäller vårt försvar, att det krig, som vi möjligen skulle komma i, skulle inträffa inom våra egna landamären, så att i hvarje stuga skulle kunna finnas ett sjukhus, och att hvarje familj och hvarje människa, som finnes inom vårt land, skulle vara villig, och att ingen skulle draga sig från, att understödja de sårade; och det kan icke gerna inträffa, att det på någon plats är så illa stäldt, att det icke finnes sängar eller sängkläder eller något att svepa de sårade i; så att ifrån den synpunkten kan jag icke anse, att vår ställning i ett krig skulle kunna jämföras med andra länders. Dessutom bör man alltid vara försigtig, när man öfvergår till ett nytt system. Det är visserligen sagdt, att det högsta som här är föreslaget är 800,000 kronor och

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)*

Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)

att derifrån skulle afräknas en del persedlar, som nu finnas. Men det är dock begärddt, att Kongl. Maj:t skulle föreslå Riksdagen att bevilja ett anslag af 714,000 kronor. Jag tror dock att samma skäl, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet begagnat här, i motiveringen till förslaget, det få vi också begagna. Han säger nemligen, att af hänsyn till de öfriga landets försvarsbehof, som under året måste fyllas, så vore det hans åsigt, att en inskränkning kunde ske, så att han icke vågade begära mer än 100,000 kronor i stället för de 714,000 kronor, som äro begärda af myndigheterna. Det få vi också taga mycket i betraktande. Vi hafva tagit ett långt steg framåt på försvarets väg. Alltså i öfrigt, der det är någon möjlighet att göra besparingar, få vi vara försigtiga. Taga vi nu detta lilla steg och bevilja de 30,000 kronorna, som utskottet föreslagit, så hafva vi dermed gått in på den banan att anskaffa militära sjukhus med dermed följande utredningspersedlar; och då kommer man hvarje år och säger, nu hafva vi fått det, nu hafva vi fått det, och nu hafva vi fått detta, och då kunna vi icke gerna undandraga oss utan få fortsätta, till dess vi komma till de 800,000 kronorna. Och kanske man då kommer och bevisar, att icke det är tillräckligt. Men utom hvad anskaffningen af persedlar beträffar skola herrarne besinna, att det behöfves förrådsmagasin och förrådsförvaltare för förvaring och tillsyn af de anskaffade persedlarne, så att de icke förstöras, och det kan blifva ganska dyrt i längden; så att jag tror att vi få tänka oss för mer än en gång, innan vi gifva oss in på det området och bevilja detta anslag. Jag anhåller derfor om afslag å utskottets hemställan och bifall till den reservation, som statsutskottsledamöterna från denna kammare enhälligt aflemnadt, nemligen att afstyrka Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Odhner: Herr talman! För min del kan jag icke gilla de skäl, som blifvit anförda till förkastande af utskottets förslag. Motståndarne till detta förslag hafva till en början anført, att genom de anslag, som beviljades åren 1892 och 1893 till hvarjehanda sjukvårdsmateriel för de s. k. sjukvårdskompanierna m. m., skulle det oafvisligaste behofvet i detta afseende vara fylldt; och härutaf skulle naturligtvis följa, att de flyttande sjukhusen, till hvilka anslag nu blifvit begärda, icke skulle kunna räknas till oafvisliga behof. Jag tror emellertid, mine herrar, att herr statsrådet och chefens för landtförsvarsdepartementet sista anförande varit egnadt att häfva de tvifvelsmål härutinnan, som ännu kunde återstå. Derutaf synes mig nemligen på ett öfvertygande sätt framgå, att de flyttande sjukhusen, hvilka hafva att mottaga de sårade till sorgfälligare och mera läkaremessig behandling, äro lika nödvändiga i fält som sjukvårdskompanierna, hvilka hafva att upptaga de sårade på slagfältet och gifva dem den första vården genom förbindning vid ambulanserna o. s. v. Möjligen hafva reservanterna menat — och det tyckes äfven framgå af den siste talarens ord — att dessa flyttande sjukhus skulle vara

mindre nödvändiga än sjukvårdskompanierna på den grund, att de skulle kunna lättare anskaffas, då kriget vore utbrutet. Men, mina herrar, när kriget står för dörren, finnes så oändligt mycket att anskaffa och anordna äfven på det här ifrågasvarande området. Då har man icke allenast att anskaffa dessa flyttande sjukhus, derest de icke förut finnas, utan man har äfven att ställa i ordning de fasta sjukhusen, som måste finnas på etapperna, på längre afstånd från armén, och i hemorterna. Och jag tror, att tid och krafter hos vederbörande och tillgängliga medel skola tillräckligt tagas i anspråk af så vidt-omfattande behof.

Det har ock antydts af den siste ärade talaren, att man skulle kunna reda sig utan dessa sjukhus genom den beredvillighet, som komme att visas af inbyggarna på de orter, der kriget komme att föras. Jag hemställer dock till eder, mina herrar, huruvida verkligen behofvet skulle kunna på detta sätt afhjelpas. Om t. ex. kriget utbröte och komme att föras i aflägsna, folkfattiga delar af vårt land, blefve det faktiskt omöjligt att på den af talaren anvisade vägen egna de sjuka och sårade den vård, hvaraf de äro i så stort behof.

Vidare har det också anförts emot det ifrågasvarande förslaget, att »det ej synes lämpligt att nu besluta börjande af en ny dylik anskaffning af den stora omfattning, som Kongl. Maj:ts framställning innebär». Det vill säga med andra ord: man drager sig för att gifva något på hand till en så pass kostsam och vidtomfattande inrättning, som denna i alla fall är.

Härpå vill jag till en början svara, att just därför att inrättningen är så omfattande, bör man icke dröja längre att göra början dermed. Ty om man begynner i god tid, kunna kostnaderna fördelas på flera år, hvarigenom de blifva mindre känbara, än om alltsammans skall uppsättas på en gång. Men det afgörande svaret blir äfven i detta fall, att en sak, som är af så stor vikt för arméns välfärd och äfven dess stridsduglighet, icke bör längre uppskjutas. Och hvarför skulle den uppskjutas? Här föreligger ju tillräcklig utredning i saken, utredning af flere militära sjukvårdskommissioner, utredning af generalintendenten och slutligen af chefen för landtförsvarsdepartementet. Här föreligger vidare föredömet af alla civiliserade nationer, af hvilka några för länge sedan försett sig med det nödvändiga i detta hänseende och de öfriga efter hand följt dessas exempel — så äfven våra närmaste grannländer, senast vårt broderland Norge.

Slutligen vill jag erinra derom, att, enligt hvad handlingarna visa, all möjlig sparsamhet blifvit i denna punkt iakttagen. Under det man i öfriga arméer beräknar 1,200 sängar för hvarje arméfördelning, har man här gått ned till halfva beloppet eller 600 sängar; då man i andra arméer beräknat utrymmet för 6 procent af den sammanlagda styrkan, har man här afsett plats för allenast 3,75 procent. Slutligen, då generalintendenten föreslagit 238,000 kronor, har chefen för landtförsvarsdepartementet nedsatt detta belopp till 100,000 kro-

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)*

Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)

nor, och utskottet har ytterligare föreslagit en nedprutning till 30,000 kronor, under förutsättning att det återstående af den erforderliga summan skulle fyllas af redan disponibla tillgångar.

Detta är en punkt, mina herrar, deri jag tycker, att vi alla — äfven de, som eljes icke äro vänner af militära anslag — borde kunna förena oss. Det är ju en sak, som rör oss alla och en hvar på det närmaste, eftersom det gäller våra egna söners lif och välfärd. Jag skulle därför önska, att en hvar vid omröstningen i denna sak, om en sådan kommer i fråga, måtte tänka på de sina — det vore en fullt berättigad egoism — att han ville tänka sig sin egen son sårad och lidande och i behof af sjukhusens vård och hjälp. Jag tror, att det skulle bidraga till att skingra de återstående betänkligheterna.

För min del finner jag, herr talman, det ifrågavarande anslaget lika berättigadt, vare sig jag betraktar frågan ur humanitär synpunkt eller ur militärisk eller fosterländsk eller rent personlig synpunkt. Jag får därför för min del på det varmaste förorda det af utskottet framställda förslaget.

Herrar *Boëthius*, *Larsson* från Upsala, *Petri*, *Höglund*, *Eklundh* från Lund, *Grundell* och *Nyström* förenade sig med herr Odhner.

Herr Broström yttrade: Jag vågar påstå, att jag är en afgjord vän af all verklig sparsamhet, och är därför mycket tacksam mot statsutskottet, då det framlägger förslag till några afsevärda besparingar. Men detta oakadt kan jag icke finna, att det är en klok sparsamhet, som reservanterna från denna kammare hafva iakttagit i afseende på den nu föreliggande frågan.

Huru viktigt det i sjelfva verket är, att denna fråga blir lyckligt löst, det har nyss blifvit framhållet af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, och jag hoppas, att det icke är någon i denna kammare, som kan jäfva, hvad han dervid framställt. Om vi skulle komma att upplefva en så olycklig tid, att ett fredsbrott skulle inträffa, så skulle det i sanning vara bedröfligt tänka, att vår armé skulle utsändas utan tillräcklig sjukvårdsutrustning. Det vore ett högst beklagligt tillstånd.

I dag på förmiddagen har denna kammare så hårdt som möjligt prutat på anslagen till lämpliga gevär. Den har likaså prutat på anslagen till ammunition. Under sådana förhållanden synes det mig vara ännu större skäl för handen att vidtaga nödiga anordningar för att, i händelse af ett fredsbrott, kunna lemna de sjuka och sårade den vård de så väl behöfva.

För min del skulle jag gerna hafva lemnat min röst för beviljande af ett högre belopp än det utskottet föreslagit, derest ett förslag i den rigtningen förelegat. Visserligen skulle man kunna yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag; men någon nämnvärd tillslutning inom denna kammare skulle säkerligen icke ett sådant yrkande kunna

vinna. Jag skall därför, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag, att för anskaffning af materiel för flyttande sjukhus måtte anvisas på extra stat för år 1895 ett belopp af 30,000 kronor.

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Göthberg*.

Herr The mptander anförde: Sedan jag begärde ordet, hafva de båda närmast föregående talarne angifvit den uppfattning af frågan, till hvilken jag ansluter mig. Jag ber dock att till herrarne få hemställa, huruvida, då landets söner skola uppfordras att lemna sin insats till fäderneslandets försvar, det icke måste vara, såsom statsutskottet uttalat, en pligt ur rent humanitär synpunkt att fylla de luckor, som finnas i härens sjukvårdsväsen. För min del får jag visserligen säga, att när jag såg den betydliga nedprutning i det af Kongl. Maj:t äskade anslaget, som af statsutskottets majoritet blifvit föreslagen, det syntes mig kunna ifrågasättas, huruvida med detta nedsatta anslag något verkligen skulle kunna uträttas till gagn i detta hänseende. Men sedan herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, med den erfarenhet han eger angående det verkliga fältlifvet, i alla fall ansett ett bifall till hvad statsutskottet föreslagit vara af betydelse — naturligtvis under förutsättning, att kommande Riksdagar icke tillsluta sina öron för de kraf på ökade anslag för detta ändamål, som kunna komma att göra sig gällande —, så måste jag finna det vara i högsta grad beklagligt, om denna kammare skulle vägra sitt bifall till den anslagsfordran, som i detta afseende nu ställes på oss.

Här har visserligen sagts af en talare, att han vore öfvertygad, att hvarje stuga skulle stå öppen för att vid de tillfällen, som här vore i fråga, mottaga sjuka och sårade. Men, mina herrar, vi kunna alldeles icke vara säkra på, att stridsplatsen kommer att förläggas till de delar af vårt land, der stugorna ligga så tätt intill hvarandra. Tvärtom är det möjligt, att det kunde blifva i en trakt, på hvilken det vore ganska svårt att finna platser, der de sårade skulle kunna nödortfeliggen herbergas. Såsom vi hört, har man i de större länder, som under den senare tiden haft erfarenhet utaf hvad krig vill säga, redan uti vida större utsträckning sökt sörja för denna viktiga sak. Vi måste väl dock hemta någon erfarenhet från dessa länder, eftersom vi sjelfva lyckligtvis icke på länge haft någon erfarenhet i den vägen. Och då det nu, mina herrar, icke är fråga om ett större belopp än 30,000 kronor, så vore det anmärkningsvärdt, om kammaren skulle vägra sitt bifall till det här krädda anslaget. För min del får jag säga, att jag såsom folkrepresentant anser det vara icke allenast en hjertesak, utan rent af en bjndande pligt att icke lemna ett så viktigt kraf, som det här ifrågavarande, alldeles å sido. Det är af detta skäl, som jag, herr talman, anhåller att på det lifligaste få yrka bifall till statsutskottets förslag.

*Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)*

Herr Höjer: Jag vet med mig sjelf, att jag säkerligen hör till de allra sparsammaste inom denna kammare; men i den fråga, som nu är före, förhindras jag — det må jag öppet bekänna — af mitt samvete att följa mina meningsfränder, derest det i allmänhet är deras afsigt att ansluta sig till reservanternas yrkande; och jag har begärt ordet för att öppet till protokollet uttala denna min mening.

På de skäl, som af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet samt af herr Odhner blifvit under diskussionen anförda, anhåller jag att få instämma i deras yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Det förundrar mig icke, att åtskilliga talare här uppträdt och yrkat bifall till utskottets förslag. Ser man frågan från den synpunkten, att vi skulle antaga, att kriget nu står för dörren, då är det gifvet, att det här föreslagna beloppet är behöfligt och ännu mera dertill. Vi hafva dock trott, att då så många ökningsar af anslagen under denna hufvudtitel förekomma, denna fråga skulle kunna uppskjutas några år. Ty ehuru det icke är så synnerligen stort belopp, som nu begäres, så är det naturligt, som herrarna se, att det är betydligt mera som måste komma efter. Att denna sak må ordnas, så snart det kan vara möjligt, derom har äfven jag all anledning att tro att Riksdagen skall visa sig angelägen. Men nog föreställer man sig densamma vara viktigare och mer omfattande än den i verkligheten är. Låt oss t. ex. tänka oss, att ett regemente på tusen man komme att uppträda på en ort, och att utredningspersedlar skulle erfordras för 2 procent af dessa. Tro herrarne väl, att det skulle vara omöjligt att på denna ort, der truppen skulle komma att stanna och der striden skulle utkämpas, kunna erhålla det 20-tal sängar eller madrasser eller dylikt, som vore erforderligt? Nu är det föreslaget, att vi skulle köpa in sådant och magasinera det. Det kunde då hända, att det blefve så vanvårdadt i magasinerna, så skadadt af mögel och dylikt, att det kanske skulle visa sig, att dessa sängar och madrasser vore mycket olämpligare att lägga sjuka och sårade uppå, än de, som kunde erhållas från orten genast. Detta och annat sådant är omständigheter, som vi böra litet beakta, och icke taga frågan så der känslofullt. Vi hafva väl anledning att tro, att det för oss endast kan komma i fråga försvarskrig inom landet; och ett sällsynt undantag skulle det väl vara, om en batalj skulle levereras i en så öde trakt, att icke nödvändiga sängpersedlar der skulle kunna erhållas. Och hvad beträffar köksinventariepersedlarne, så finnas ju sådana att köpa så att säga i närmaste butik; de synas mig med lätthet kunna anskaffas inom 8 dagar, ja ändå förr, om så skulle behövas. Hvarför skall man köpa in och magasinera sådant, som jag är säker på att man kan få genast med lätthet, om man blott har penningar? Klart är, att om en sådan olycka skulle inträffa, att vi behöfde sätta vår armé på krigsfot, skulle dessa saker

utan svårighet kunna erhållas på det nämnda sättet; och jag upprepar, att enligt min tanke man ej behöfver taga denna sak så känslofullt.

För öfrigt må jag säga, att då man är ledamot af ett utskott, tror jag kammaren har det anspråket, att man skall söka föreslå de besparingar, som kunna vara möjliga. Och denna fråga är verkligen så stor och omfattande, att betänksamhet här är af nöden. De nu föreslagna 30,000 kronor äro ju ett ringa belopp, men det kommer att erfordras 7 à 800,000 kronor ytterligare. Vi hafva t. ex. vidare ingenting bekant angående kostnaderna för de magasin, hvarest dessa saker skola förvaras. Det kan blifva en stor affär äfven med den frågan. För min del kan jag därför icke finna, att frågan ännu är så synnerligen fullständigt utredd, så att det redan nu kunde vara skäl att taga på hand en så stor utgift. Man behöfde verkligen få litet närmare framställt, huru saken skulle komma att gestalta sig i sin helhet. Att Kongl. Maj:t föreslagit en nedsättning till 100,000 kronor och utskottet till 30,000 kronor, det är nog godt och väl; men, som sagdt, det ligger mycket bakom. Skulle därför denna fråga komma före ett annat år, när man kommit litet mera på det klara med de många ökade utgifterna under denna hufvudtitel, så kunde det — synes mig — måhända sättas i fråga, att medicinalutredning och dylikt anskaffades; men de andra sakerna äro icke så nödiga. Det är ju icke meningen, att de sjuka och sårade skulle stanna kvar på dessa sjukhus längre än nödvändigt — således någon eller några få dagar; utan de skulle ju snarast möjligt transporteras till andra sjukhus, der de kunna få egentlig läkarevård. Då synas dessa flyttande sjukhus icke vara så nödvändiga.

Det är på gruod af dessa åsigtter som vi trott, att man borde gå varsamt till väga vid ordnandet af denna sak. Men det är en fråga af den beskaffenheten, att, om någon verklig fara vore för handen, vi alla gerna ville hjälpa till. Man har nu här konstruerat upp för sig allehanda olyckliga förhållanden; men icke tror jag för min del, att kriget står så för dörren, utan nog kunna vi se tiden an ett eller annat år. Jag ber att få erinra om det första, som kom till stånd i detta hänseende, trångbataljonen. Det var då olika meningar, och man sökte framhålla allehanda hotande olyckor. Vi måste ju dock lyckligtvis erkänna, att till denna dag ingen af dessa olyckor inträffat. Emellertid vill ju ingen förneka, att trångväsendet är nödvändigt. Så förhåller det sig ock med denna sak. Den blir nog, äfven den, i framtiden ordnad. Men när man nu går med ljus och lykta och söker efter skatter på alla håll, så torde det nog vara skäl i att söka hålla tillbaka på de punkter, der behofven icke äro så trängande.

Jag har med dessa ord velat motivera reservanternas yrkande. Vill kammaren afgöra frågan på annat sätt, icke skall jag sörja deröfver. Man kan i detta som i andra fall endast uttala sin egen mening och respektera andras. Må därför kammaren behandla frågan så, som kammaren anser den böra behandlas. För min del skall jag

Angående
anslag till
flyttande
sjukhus.
(Forts.)

emellertid, herr talman, yrka bifall till den betänkandet bifogade reservationen.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i 27:de punkten af utlåtandet n:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr A. Persson m. fl. vid punkten fogade reservation.

Voteringen visade 88 ja men 117 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nejpropositionens innehåll.

Punkterna 28—30

Biföllos.

Vid föredragning slutligen af *punkten 31* begärdes ordet af

Herr Bokström, som yttrade: I den kongl. proposition, som gifvit anledning till statsutskottets framställning i denna punkt, förekommer ett uttalande, emot hvilket jag har ansett mig pliktig att göra en gensaga. Det står på sid. 54 i utskottets betänkande: »Hvad förstnämnda utgift beträffar, hade redan länge klagomål för sports öfver den inqvartering, som af staden Visby bestods den derstädes förlagda artilleristamtruppen och hvilken med stort skäl ansetts i hög grad hafva medverkat till det mindre tillfredsställande skick, i hvilket värfningen vid nämnda stamtrupp under början af 1880-talet befann sig.» Jag känner icke, hvilka klagomål som här afses. Men den tid, som Visby stad haft äran utgöra inqvartering åt stamtruppen, sträcker sig från år 1810 till år 1890, då nuvarande kasernetablissemmentet kom till stånd. Jag tager för gifvet, att, om staden i detta hänseende låtit någon försummelse komma sig till last, krigsstyrelsen icke saknat medel att tillhålla staden att fullgöra sin skyldighet, derest krigsstyrelsen dertill haft laglig befogenhet. Stadens skyldighet har inskränkt sig till utgörande af inqvartering efter gällande inqvarterings-

ordning. Det är tydligt för den, som har kännedom om denna inqvarteringsordnings innehåll, att detta icke kan vara tillfredsställande för truppens trefnad och välbefinnande. Inqvarteringssskyldigheten, deri inberäknad s. k. servis, uppskattas i denna förordning för hvar och en af manskapet till 7 rdr 16 sk. banko om året. Derför kan ju icke mycket fordras. Nu har Visby stad icke haft tillfälle att bygga kasern åt truppen. Staden har med skäl väntat, att kronan skulle fullgöra denna skyldighet i Visby, liksom kronan gjort det i åtskilliga andra städer, i Malmö, Landskrona, Ystad, Karlskrona och Stockholm. Staden har sålunda endast hållit på att fullgöra sin lagliga rätt, och deröfver hafva några berättigade klagomål icke kunnat med fog anföras.

Jag har ansett mig pligtig att göra denna gensaga med anledning af uttryckssättet i den kongl. propositionen och statsutskottets utlåtande.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

§ 2.

Till kammarens afgörande förelåg vidare bevillningsutskottets betänkande n:o 3, angående vissa delar af tullbevillningen.

Punkten 1.

I särskilda motioner, väckta den ena inom Första Kammaren af Herr *A. Fagerholm*, n:o 25, och den andra inom Andra Kammaren af herrar *N. Jönsson* i Gammalstorp och *C. J. Jakobson*, n:o 133, hade föreslagits:

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.*

att Riksdagen måtte, i likhet med 1888 års Riksdag, å nedannämnda jordbruksartiklar antaga följande tullsatser, nemligen:

å *spanmål, omalen*:

å råg, hvete, korn, majs samt ärter och bönor 2 kronor
50 öre per 100 kilogram;

å hafre och vicker 1 krona per 100 kilogram;

å malt, äfven krossadt, 3 kronor per 100 kilogram; och

å andra slag, ej specificerade, 2 kronor 50 öre per 100 kilogram.

å *spanmål, malen*:

å mjöl och gryn, alla slag, 4 kronor 30 öre per 100 kilogram;

å *kli*, 30 öre per 100 kilogram; samt

å *potates*, äfven krossad eller rifven, 50 öre per 100 kilogram;

varande tillika af de begge sistnämnda motionärerna yrkadt, att de sålunda föreslagna tullsatserna måtte tillämpas från den 1 juli innevarande år.

Under *mom. a)* af föreliggande punkt hemstälde emellertid utskottet:

att herr Fagerholms motion äfvensom herrar Jönssons och Jakobsons motion, den sistnämnda för så vidt den afsåge tullbevillningen för

Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)

tiden från och med nästkommande års ingång, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten funnos fogade reservationer

dels af herrar *Cavalli, greve Klingspor, Nisser, Stephens, Almström, Philipson, Rudebeck, Berg* och *Söderberg*, hvilka yrkat en annan affattning af utskottets motivering för afstyrkande af motionerna;

och dels af herr *af Burén*, som ansett, att utskottet bort med bifall till herrar *Fagerholms, Jönsons* och *Jakobsons* motioner hemställa,

»att å spanmål, omalen och malen, samt potatis tullsatser fastställas att så fort ske kan tillämpas lika med de uti tulltaxan af den 19 augusti 1889 under n:is 525, 526, 527, 528, 529 och 473 derför upptagna belopp.»

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Herr talman, mine herrar! Utskottet, som icke kunnat förneka, att den nedsättning i spanmåls-tullarne, som skedde år 1892, var en följd af de dåvarande höga spanmålsprisen, har såsom skäl för det slut, hvartill det kommit, endast åberopat 1892 års bevillningsutskotts betänkande. Jag vill erinra om att det var utskottsledamöterna från Andra Kammaren, som då liksom nu dikterade utskottets beslut. Således var detta betänkande skrifvet af frihandlarne; och, som vi veta, segrade utskottets hemställan med några få rösters majoritet. Hade tullvännerna i stället segrat, skulle nedsättning hafva skett endast till en krona 50 öre, och tullen skulle hafva återgått till sin höjd af 2 kronor 50 öre redan den 1 juli 1893. Således är det ju klart, att vi motionärer haft skäl för den åsigt, att denna nedsättning endast bör vara af tillfällig art.

Utskottet säger här: »Då berörda tullnedsättningar af Riksdagen beslutades, hyste Riksdagen, på sätt äfven dess skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t den 21 mars 1892 angifver, den åsigt, att ändring i de då beslutade tullsatserna icke allt för snart borde vidtagas. I det betänkande, hvori bevillningsutskottet tillstyrkte sådan tullnedsättning, hade utskottet också framhållit, att man allmänt borde kunna enas om ändamålsenligheten af att nedsättningen finge gälla för något längre tid än som ursprungligen ifrågasatts, vare sig man nu önskade att sedermera få ifrågavarande tullsatser återförda till förutvarande belopp eller helt och hållet afskaffade.

Då utskottet anser, att bifall redan nu, vare sig till framställda förslag om spanmålstillarnes höjning eller till yrkandet om deras afskaffande, skulle innebära en afvikelse från den grundsats, som, enligt hvad nu anfördt blifvit, så nyligen funnit uttryck såväl i utskottets

yttrande som i Riksdagens beslut, kan utskottet icke förorda någondera åtgärden.»

Jag kan just icke hafva någonting vidare att anmärka emot detta yttrande, när det, såsom jag antydt, kommit från idel frihandlare. Hvad jag deremot icke kan förstå och hvad som verkligen förvånar mig, det är, att reservanterna från Första Kammaren, som skola vara rena protektionister, efter den reservation de afgifvit kommit till alldeles samma kläm eller beslut. Detta kan jag, som sagdt var, icke förstå. Jag skall taga mig friheten att uppläsa äfven hvad de yttrat. Det är icke så långt. De säga: »Den år 1892 vidtagna, ännu bestående nedsättningen i spanmålstullarne tillkom, såsom förhandlingarna vid samma års lagtima riksmöte och Riksdagens i ämnet till Kongl. Maj:t aflåtna skrivelser utvisa, till hufvudsakligaste delen såsom en följd af dåvarande höga spanmålspris. Vid sådant förhållande kunde visserligen med skäl ifrågasättas, huruvida icke, på sätt nu yrkats, en återgång till de före nyssberörda förändring gällande spanmålstullar borde ske. Priset å spanmål har nemligen numera åter så väsentligt nedgått, att jordbruksnäringens ställning ingifver allvarsamma bekymmer. Ehuru utskottet sålunda anser det i nyssberörda syftning framställda yrkande ur nu angifven synpunkt berättigadt, finner utskottet sig dock manadt att afstyrka bifall.»

Det vill säga: de ha kommit till alldeles samma resultat som ledamöterna i bevillningsutskottet från denna kammare.

Jag kan, som sagdt var, rakt icke förstå första-kammar-reservanternas mening. Enligt mitt förmenande kan ett mera lämpligt tillfälle än nu för återställande af spanmålstullarne i det skick, som de förut haft, icke gerna finnas, för så vidt vi icke skola vänta, till dess våra jordbrukare blifvit helt och hållet ruinerade. Jag förstår, som sagdt var, icke hvad deras mening kan vara, som hafva en annan uppfattning. Männe den kan vara, att de vilja lemna jordbrukaren åt hans öde? Men förstå de då icke, att, om jordbrukaren icke får det skydd, som honom med rätta bör tillkomma, han kan komma och göra gemensam sak med våra frihandlare? Tro de sig då vara starka nog att ensamma uppehålla industritullarne? Detta tror jag icke!

Sedan motionen afgafs, hafva spanmålsprisen ytterligare fallit, och utförseln af kreatur på Tyskland har blifvit stängd. — Frankrike och Italien hafva höjt sina förut höga spanmålstullar, som förut voro betydligt högre än våra nu skulle blifva, om höjningen antoges. Ställningen är nu betydligt försämrad. Jag har visserligen hört sägas, att det icke i år utan först till nästa år skulle vara lämpligt att höja tullarne. Men hvad skulle mån tro följden blifva, om man så gäffe på hand att höja dem till nästa år? Jo följden skulle blifva den, att det dessförinnan skulle blifva en väldig spanmålsimport, som skulle förhindra de med tullskyddet åsyftade verkningarna under de närmaste åren. Vill man verkligen hjälpa jordbrukaren, vill man göra någonting för honom, är väl rättast att göra det nu. Nu har ej en sådan

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)

spekulation uppstått, och nu kan jordbruket hemta af tullarne någon, om än obetydlig, hjälp.

En enda reservant, inom Första Kammaren, som verkligen insett landtmännens bekymmer, har också yttrat dessa beaktansvärda ord:

»Då den år 1892 vidtagna, ännu bestående nedsättningen i spanmålstullarne tillkom, såsom förhandlingarna vid samma års lagtima riksmöte och Riksdagens i ämnet till Kongl. Maj:t aflättna skrivelser utvisa, till hufvudsakligaste delen, om ej uteslutande såsom en följd af dåvarande höga spanmålspriser,

då priset å spanmål nu åter så väsentligen nedgått, att jordbruksnäringens ställning ingifver allvarsamma bekymmer, så mycket allvarssammare nu, som vår kreatursförsäljning på utlandet genom importförbud är afstängd, och

då en återgång till 1888 års jordbrukstullar icke är annat än en enkel gärd af rättvisa mot landets jordbrukande befolkning,

tillåter sig utskottet, med bifall till herrar Fagerholms, Jönssons och Jakobsons motioner, hemställa» — —

Herr talman! Då ett fördröjande, ett uppskjutande af spanmålstullarnes återställande enligt min mening ovillkorligen skall föranleda till våra jordbrukares ruin, och då man icke bör uppskjuta till nästa år hvad man kan göra i år, emedan det är ett gammalt ordspråk, som säger: »medan gräs växer, dör kon», ber jag att på det allra lifligaste få yrka bifall till herr af Buréns reservation.

Herr Johansson i Noraskog: I motsats till den förre talaren skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag har verkligen icke kunnat föreställa mig, att man nu skulle vilja upptaga tullstriden å nyo; men då den föregående talaren nämnde, att det nu vore ett lämpligt tillfälle att höja spanmålstullarne, kan jag icke neka till, att jag kände mig något underligt stämd. Han sökte emellertid att med citerande af dels den motivering, som utskottets majoritet, nemligen dess ledamöter från Andra Kammaren, framställt i betänkandet, och dels den motivering, som flertalet af Första Kammarens ledamöter i utskottet reservationsvis framlagt, visa, att den tullen nedsättning, som egde rum år 1892, var endast tillfällig, och att man bör söka få upp spanmålstullarne igen så fort som möjligt. Men eget nog: när han då ville begagna sig af den motivering, som Första Kammarens ledamöter till betänkandet anført, brydde han sig ej om att läsa upp just det stycke, som jag i stället skall taga mig friheten att uppläsa och som synes mig åtminstone visa, att skälen, hvarför dessa icke gått med på motionerna, äro fullt giltiga. Reservanterna säga nemligen, att det synes »utskottet, att, innan Riksdagen beslutar sig för en höjning af nu gällande spanmålstullar, någon tids erfarenhet bör afvaktas, likasom näringslivets kraf att icke oftare än oundgängligen så fordras utsättas för de rubbningar, som följa af mera betydande förändringar i tulltaxan, icke bör förbises.» Det vill

förefalla mig, som om denna motivering borde vara fullt tillräcklig för att klargöra deras ståndpunkt. De vilja inga omstörtningar vare sig i näringslivets förhållanden eller i en helt nyligen antagen tulltaxa. Och då vi, utskottsledamöter från Andra Kammaren, när vi under förra riksdagen hade att behandla åtskilliga förslag rörande ändringar i tulltaxan, sökte så vidt möjligt ställa oss på ståndpunkten *status quo*, d. v. s. att icke rubba någon af den året förut antagna tulltaxans bestämmelser, vet jag icke, hvarför man nu i år skulle gå i motsatt riktning och öppna en strid, som jag hade hoppats skulle få hvila ännu någon tid.

Jag kan icke föreställa mig att hvad som passerat, sedan förra Riksdagen var samlad, i någon mån förändrat ställningen. Vid de val, som egde rum till Andra Kammaren förliden höst och efter-sommar, var det endast på ytterst få ställen, som tullfrågan spelade någon väsentlig roll; och särskildt från det håll, motionärerna kunna anses representera, sökte man alltid invagga både sig och andra i den föreställningen, att tullstriden nu vore avslutad, åtminstone tills vidare. Jag kan därför icke neka till att det synes mig underligt, att man nu, sedan utskottets ledamöter så att säga enhälligt — ty äfven den reservant, hvars yrkande den föregående talaren upptagit, var med om att afstyrka något upptagande af tullstriden å nyo, ehuru jag nog förstår, att han efteråt låtit förleda sig att göra ett bakhåll öppet för en blifvande tullstrid, i fall en sådan skulle finnas lämplig — att man, säger jag, nu kommer med ett sådant försök.

Den föregående talaren yttrade bland annat, att skäl nu föreläge att så fort som möjligt söka få tullsatserna å nyo höjda för att hindra den spanmålsimport på spekulation, som eljest uppkomme, om man dröjde till längre fram eller till ett annat år. Detta skulle vara fullkomligt riktigt, om här föreläge sådana förslag, att man kunde när som helst tillämpa nya tullsatser. Men så är icke förhållandet. Hvarken utskottet eller motionärerna hafva föreslagit något sådant, och reservanten, som velat upptaga saken i denna form, har icke ensam en sådan motionsrätt i likartade frågor som utskottet. Det må vi väl alla vara ense om. Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet på att herr af Buréns reservation, till hvilken den föregående talaren yrkat bifall, föreslår, att tullsatserna å ifrågavarande artiklar måtte fastställas att, *så fort ske kan*, tillämpas lika med de tullsatser å spanmål m. m., som funnos upptagna uti 1889 års tulltaxa. Nu vill jag i förbigående anmärka den omständighet, att reservanten tagit upp ifrågavarande tullsatser, sådana som de funnos i den tulltaxa, hvilken utfärdades den 19 augusti 1889. Men det finnes verkligen en tulltaxa af senare datum, nemligen af den 16 oktober 1891, som också upptager enahanda tullsatser å spanmål, som gälde 1889, och det synes mig hafva varit lämpligare att såsom föredöme taga den tulltaxa, som senare utfärdades, än en äldre, som naturligtvis måste vara mer antikverad. Reservanten har emellertid yrkat, att de föreslagna tullsatserna skulle tillämpas så fort ske kan.

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)

Hvad hafva nu motionärerna i ämnet föreslagit? Herr Fagerholm i Första Kammaren har hemställt, att på nedannämnda jordbruksartiklar — hvilka han sedan uppräknar — måtte antagas vissa uppräknade tullsatsar, men han säger icke ett ord om *tiden*, när de skola tillämpas. Motionärerna i Andra Kammaren, herrar Jönsson och Jakobson, åter föreslå i sin motion, hvilken är fullkomligt lika med herr Fagerholms till innehållet, men skiljer sig något till klämman, att de föreslagna tullsatserna måtte tillämpas *från den 1 juli detta år*. Så långt kan ett bifall till reservationen komma, men icke längre, det vill säga så vida man vill hålla grundlagen i helgd. Äfven om Riksdagen skulle vilja besluta en förhöjning till de belopp, som äsattes 1888, kan man således icke komma längre, än att det beslutet icke får tillämpas förrän den 1 juli 1894, och då, mine herrar, skulle jag vilja fråga, om icke spekulanter hafva tillräcklig tid på sig från den dag i dag är att få landet öfversvämmadt med utländsk spanmål? Och hvad skulle då vinsten blifva af en tullförhöjning i år? Tro herrarne, att jordbrukarne skulle hafva den ringaste nytta eller fördel, i fall ett sådant beslut nu fattades om tullförhöjningar? Nej, jag tror, att det vore klokare, derest man ändtligen skall taga upp tullstriden å nyo, att spara dermed till ett annat år och då söka rusta sig så, att beslutet kan tillämpas i samma stund det fattas, och ej som nu ställa så till, att det ej kan tillämpas förrän längre fram eller om några månader. Det är på dessa grunder jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Då jag blifvit uppmärksamrad på de skiljaktigheter, som förefinnas mellan herr Buréns reservation och herr Jacobsons och min motion, skall jag be att få återtaga mitt förra yrkande och i stället yrka bifall till min motion.

Herr Boëthius: Det må nog kunna erkännas, att det prisfall, som nu inträdt i afseende på spanmålsprisen i Sverige, har försatt det svenska jordbruket i en ganska brydsam belägenhet. Man torde också kunna förstå, att de svenska jordbrukarne skulle vilja en förändring i de nuvarande tullförhållandena, ty när de nu i allmänhet gällande tullarne infördes, skedde det under den förutsättning, att jordbruket skulle vara mera skyddadt än det nu är, skulle komma att få högre skydd än nu, i händelse det blefve lägre spanmålspris, och dessa lägre spanmålspris hafva nu inträdt. Det oaktadt har jag minst sagdt stora betänkligheter att vara med om hvad som här yrkats af en talare: ett bifall till herr Buréns reservation eller till talarens motion. Jag har det på grund af de skäl, som utskottet har anfört och som äfven finnas angifna i herr Cavallis med fleres reservation, nemligen att man icke bör göra för täta rubbningar, att man bör afvakta, om dessa dåliga konjunkturen verkligen blifva bestående. Det synes mig, att landet för närvarande icke är moget för, icke har väntat, att en tullstrid nu skulle uppkomma. Skall en tullstrid uppstå, synes

det mig, att det bör vara på grund af en ganska allmänt uttalad mening bland protektionisterna.

Men det finnes för mig ett ännu viktigare skäl att icke nu önska framgång till det gjorda yrkandet, och det är följande. I sammanhang med urtima Riksdagens beslut yttrades från många håll, att medlen till en del kostnader, som derigenom uppstode, borde fyllas icke genom indirekt beskattning af detta slag, utan genom sådana skatter, som skulle drabba dem, som hade större bärkraft. Sjelf har jag också uttalat mig i den riktningen både inför mina valmän och i Riksdagen.

Nu, vid denna riksdag, är den stund inne, då vi skola söka att rangera de förhållanden, som blifvit en följd af det urtima beslutet. Då vill jag för min del icke vara med om att, innan Riksdagen så att säga infriat detta löfte, antaga denna tullförhöjning.

Jag befarar väl, att hvad jag nu sagt kanske icke behagar åtskilliga af mina partivänner, på hvilkas mening jag sätter stort värde, men högre än partiförbindelser aktar jag mitt samvetes bud, och det bjuder mig att i denna sak hafva denna uppfattning. Dessutom anser jag mig härvid handla i mitt partis verkliga intresse. Jag tror visserligen, att de af partiet, som nu önska en tullförhöjning, göra det därför, att de anse att jordbruket kräfver det, och icke för att skaffa nya inkomster. Men sker denna förhöjning nu, innan vi löst de finansiella frågorna, då kommer den beskyllning att riktas mot vårt parti, att det brutit sitt ord, och en sådan beskyllning, om än orättvis, kan för partiet blifva förderlig.

Derför att jag har dessa åsichter och känner mig lifigt öfvertygad om deras riktighet, har jag ansett såsom min pligt att till protokollet anföra min mening, ty jag vill icke bära ansvaret för en åtgärd, hvilken jag måste anse vara olämplig och afven för mitt parti skadlig. Hafva vi deremot infriat vårt löfte i afseende å urtima riksdagen, ja, då må vi hafva fria händer, om det protektionistiska intresset skulle kräfva en förhöjning af spanmålstullarne.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, och jag vill tillägga, med den motivering, som af herr Cavalli med flere framstälts.

Herrar *Akerlund* och *Zetterstrand* instämde häruti.

Herr Petersson i Runtorp: Det är visst icke så trefligt att begära ordet i denna fråga, då man känner till den olika uppfattning kammarens ledamöter deri hafva. Om blott frågan finge behandlas partifritt och man ville se saken sådan den verkligen är, så tror jag, att vi nu skulle kunna avsluta det så länge pågående tullkriget, och att för dem, som önskade fred, nu vore rätta tillfället att få en sådan. Ty hvad gäller frågan här? Det är icke fråga om att förhöja spanmålstullen, utan blott att komma tillbaka till de tullbestämmelser, som infördes på samma gång som industritullarne och öfriga tullar

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

kommo till stånd. Något annat begär man icke. Dermed vill jag också svara den siste talaren, att det nu icke gäller att skaffa inkomster åt staten, utan att skänka rättvisa åt svenska medborgare. Tager man saken ur denna synpunkt, så tror jag, att man får en annan uppfattning än han. Hade man, såsom man här låter påskina, velat förhöja statens inkomster, så skulle man väl hafva gjort som i Frankrike och Italien och föreslagit en dubbelt så hög tullsats som den nu ifrågasatta, något som för öfrigt jordbruket väl kunde behöfva. Jag är säker på att jordbrukarne icke skulle blifva storsvenskar för det.

Nu heter det, att man skall hjälpa de fattiga arbetarne, som de skrika om i Stockholm. Att herrarne framhålla den saken, undrar jag för resten icke så mycket på, ty ni veta, huru dessa arbetare hafva det, och jag betviflar icke, att det här fins mycken nöd och elände. Men kände herrarne lika väl till jordbrukets ställning och deras, hvilka skola lefva på hvad jordbruket framalstrar, så skulle ni veta, att de icke hafva det fetare; nej, långt derifrån. Detta är min vissa öfvertygelse, och ville herrarne göra sig underrättade om denna sak, så skulle herrarne komma till samma uppfattning.

Nu säger man: huru mycket skulle denna lilla afgift hjälpa? Ja, icke hjälper den mycket, men det fasta medvetandet hos landtbrukarne att se sig omhuldade af svenska folket och känslan af att de härigenom få rättvisa stärker deras mod. Det är blott *rättvisa*, som vi fordra, och dermed vill jag besvara den invändningen, att man icke nu bör upptaga striden, utan stanna vid status quo. Ja, men hvad är status quo? Det är väl icke en krona 25 öre på kilogrammet, utan den tullsats, som bestod förut.

Det kunde nog vara mycket att säga i denna sak, men det tjänar intet till, ty hvar och en har ändock sin åsigt. Ville man dock bedöma saken från den rätta synpunkten och icke utgå från ett förutfattadt beslut att blott hålla på sin egen mening, utan låta rätt vara rätt, då skulle herrarne nu bifalla detta förslag, och tullstriden skulle bestämdt bli slut. I denna begäran att få återgå till förhållandena, sådana de voro förut, ligger så mycken billighet och rättvisa, att den väl förtjänar att beaktas. Herrarne skola icke upptaga denna sak med så mycken hvarken ringaktning eller misstro, ty folket på landet fordrar denna förhöjning, och jag har från min hemort fått flera bref, deri man bedt mig påyrka ett sådant beslut. Jag skall därför yrka bifall till Nils Jönssons motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Det har sagts här och det har äfven, såsom vi finna, uttalats i bevillningsutskottets hemställan, att man icke bör komma med täta rubbningar i tullsatserna. Jag tror att detta är riktigt. Men hvad beträffar den motion, som nu föreligger, så har den tillkommit i följd af förhållanden, som icke berott på landtmännens sjelfva, ty det är

väl en känd sak, att det är det inträffade prisfallet å spanmål och andra produkter deraf, som gifvit förhållandena en egen riktning, och jag vädjar till herrarne, om icke häri kan finnas en ursäkt eller berättigande för att motionärerna nu framkommit med denna sak.

Utskottets vice ordförande sade, att det icke alls fans någon tanke härfpå, då valen i somras egde rum. Ja, detta tror jag nog är sant, men spanmålen stod då högre i pris, och man hade därför ingen anledning att särskildt framhålla denna sak. Men hvad har sedan inträffat? Jo, ett så starkt prisfall, att herrarne icke böra förundra sig öfver att ett förslag, sådant som detta, nu framkommit.

Det är verkligen en allvarlig sak, ty om detta prisfall på spanmål, som nu råder, kommer att fortfara ett år, så är det tydligt, att landsbygden och landet i sin helhet komma att lida rätt väsentligt. Det är sålunda icke i onödan detta förslag framkommit, och det är, såsom den siste talaren riktigt anmärkte, icke blott de löntagande arbetarne och de mindre jordbrukarne, som komma att lida deraf, utan detta prisfall kommer att inverka störande på alla områden. Jag är öfvertygad, att om man såge saken från denna synpunkt, skulle man, lika väl som man sänkte tullen, när spanmålsprisen stego, nu, då de till den grad fallit, åter höja tullen.

Det bör icke heta tullstrid, när denna fråga behandlas. Det är, synes mig, ej rätt att så tala härom, utan vi böra alla finna angeläget värda oss om landets väl, dess ekonomiska bestånd och utveckling, och här är icke fråga om något annat. Tro herrarne, att vi vilja söka vinna förmåner i annan mening, än att vi vilja se landets ekonomiska intresse till godo? Jag för min del har icke uppfattat motionärernas önskan på annat sätt och kan icke på annat sätt biträda dem. Hade spanmålspriset fortfarande varit 11 å 12 kronor för 100 kilogram, skulle jag icke talat ett ord för tullens höjning eller röstat för motionärernas förslag. Men nu, då priset sjunkit så lågt att, såsom herrarne märkt, man icke ens får 9 kronor för 100 kilogram råg, och kornet står ändå lägre, samt noteringarna de sista dagarne sjunkit ännu mera, inser jag, att detta är ett så särskildt förhållande, att något måste göras. Äfven den omständigheten är att beakta, att landtmännen icke kunna sälja sina kreatur på utlandet. Det har kommit till ett sådant prisfall, att jag icke kunnat föreställa mig så låga pris. Man får höra, att de sälja kreatur till så låga pris, att jag icke hört talas om sådana under min tid såsom landtbrukare. Från min hemort har jag hört, att de vilja sälja kor för 25 å 30 kronor stycket, men att köpare icke finnas ens till detta pris, så att deraf finner man, att det är, som man säger, icke någon god tid.

Nu har en talare sagt, att han icke ville vara med om detta förslag, därför att man borde infria urtima Riksdagens löfte att icke lägga skatterna på dem, som icke hafva bärkraft. Ja, detta är riktigt, men tager man från jordbrukarne det stöd, som de behöfva för att kunna taga dessa skatter på sig, så upphäver man ju möjligheten

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)

af deras bärkraft, och då finnes för dem ingen bärkraft alls. Detta är en synpunkt, ur hvilken saken bör ses. Och lika så väl som man inser nödvändigheten af att upphjelpa idogheten på andra områden, borde man inse det äfven i detta fall.

Icke kan jag se något, som tyder på strid i detta. Ty det kan väl icke vara någon anledning att kalla det strid, att om man anser en sak hafva skäl för sig — och jag tror att denna fråga har det — att man då nämner dem. Jag vill icke uttala orsaken, hvarför man kallar detta för strid, utan anser, att vi böra lugnt och vänligt överlägga om saken och låta dem, som anse skäligt att rösta för motionärernas förslag, göra det, och dem, som icke vilja hafva det, rösta deremot. Derigenom blir saken i all vänlighet uppgjord. Med den åsigt jag har om ställningen och nöden i landet, kan jag för min del icke annat än uppmana till att man icke förgäter att se dessa intressen till godo. Faller frågan, så kan man ju icke vidare göra något åt det. Men jag tror, att det är nödvändigt, att man i någon mån uppehåller den uppfattning inom Riksdagen, att, när förhållandena sådant fordra, man tillgodoser den stora näringen, jordbruket, ty derpå beror väl ändå i hög grad äfven de andra näringarna. Säge hvad man vill, jordbruksnäringen gifver dock de flesta händer sysselsättning, och lider denna näring genom skuldsättning och iråkadt obestånd, så att icke de trägnaste arbetare der kunna få sin tarfliga näring, då är nöd å färde. Man bör se saken från det helas synpunkt och icke såsom en strid, som väcker bitterhet.

Under dessa af mig nu nämnda förhållanden är det tydligt, att jag icke kan annat än med min röst biträda motionärernas förslag, och därför ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Erickson* i Bjersby, *Andersson* i Löfhult, *Anderson* i Tenhult, *Sjöberg*, *Johansson* i Berga, *Rydberg*, *Kumlin*, *Eliasson*, *Mallmin*, *Engström*, *Dahlgren*, *Magnusson* och *Ericson* i Ransta.

Herr *Östberg* yttrade: Jag vill icke förlänga diskussionen, men anser det vara min skyldighet att i denna fråga angifva min ställning.

Jag är lika öfvertygad som någon af mina meningsfränder, att ökad tullskydd för jordbruket är väl behöfligt, och jag anser, att anspråket derpå är fullt berättigadt. Men under de politiska förhållanden, som nu föreligga, och efter den behandling tullfrågan hittills under denna riksdag erhållit, kan jag icke annat än anse det vara klokast och rättigast att för närvarande icke söka genomdrifva en tullförhöjning på spanmål.

I detta yttrande instämde herrar *Holmgren*, friherre *Åkerhielm* och friherre *von Knorring*.

Herr Jönsson i Mårarp: I hufvudsak instämmande med hvad vice talmannen anført, vill jag hafva till protokollet antecknadt, att jag kommer att rösta för bifall till motionen.

*Angående
höjande af
tullen å
spanmål
m. m.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner,

1:o på bifall till utskottets hemställan;

2:o på bifall till samma hemställan, men med godkännande af den af herr Cavalli m. fl. föreslagna motivering, och

3:o på bifall till herrar Jönssons och Jakobsons motion i förevarande del;

och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan till kontraproposition antagits bifall till nyssnämnda motion, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 1:sta punkten mom. a) i betänkandet n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herrar Jönssons i Gammalstorp och Jakobsons i ämnet väckta motion, för så vidt den afser tullbevillningen för tiden från och med nästkommande års ingång.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 62 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

I mom. b) hemstälde vidare utskottet, att herrar Jönssons och Jakobsons ifrågavarande motion icke heller måtte, i hvad den afsåge ändring i tullbevillningen för innevarande år, bifallas.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Jag ber att få yrka bifall till min motion äfven i denna punkt.

Herr Johansson i Noraskog: Jag åter skall taga mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. c).

Bifölls.

Mom. d).

I motion n:o 129 inom Andra Kammaren hade herr *P. Norberg*, med hänvisning till sin motion n:o 177 inom Andra Kammaren vid sistlidet års riksdag och under återopande tillika af de närmare upplysningar, motionären då vid behandlingen i kammaren af bevillningsutskottets betänkande i frågan meddelat, föreslagit Riksdagen att besluta, att spanmål, malen och omalen, alla slag, samt fläsk, andra slag, måtte få tullfritt till riket införas öfver Funäsdalen.

Utskottet hemstälde emellertid, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I fråga härom anförde:

Herr *Norberg*: Herr talman, mine herrar! Med tanken fäst på de stora svårigheter, hvarmed befolkningen i Herjeådalen och i all synnerhet i dess öfre del har att kämpa för sin tillvaro, och de försakelser denna befolkning måste underkasta sig i brist på tidsenliga kommunikationer, var det med verkligt vemod, jag emottog underrättelsen, att bevillningsutskottet äfven i år afstyrkt bifall till min motion angående tullfrihet för spanmål och fläsk, som till riket införas öfver Funäsdalen. Då mina ord troligtvis äfven nu torde förklinga ohörda, skall jag icke blifva mångordig.

Jag ber till en början att få erinra derom, att jag icke förnyat den förevarande motionen hvarken för nöjet att dermed besvära Riksdagen, ej heller i afsigt att med densamma försöka undanrödja skyddstullarne å spanmål i allmänhet — inom de delar af riket, der dessa tullar anses verka välgörande för jordbruksnäringen må de gerna behållas och modereras efter de förhållanden, som för hvarje tid göra sig gällande — nej, motivet härför är af helt annan beskaffenhet, hvilket jag i korthet skall söka visa. Herrarne torde dervid ursäktat mig, om jag äfven i år söker framhålla en del af de säregna förhållanden, som äro rådande inom öfre delen af Herjeådalen.

Efter slutad riksdag — således under senare hälften af maj månad — har jag vissa år företagit hemresan på jernväg öfver Charlottenberg till Rörås. Ifrån Rörås har jag i vanliga fall kunnat begagna sommaråtkdon de 3 å 4 första milen, men den öfriga vägen har jag åkt med slåde. Under hemresan från fjolårets riksdag deremot fick jag åka med slåde hela vägen från Rörås till min bostad, med undantag af 1¹/₂ mil närmast Rörås. Jag hade således under nästan hela resan från Rörås fullt vinterföre. Häruti synas mig ligga så klara fakta, att en hvar bör kunna förstå, att det är först med

juli månads ingång, icke sällan äfven senare, som den verkliga sommaren inträder i dessa trakter. Den räcker till slutet af augusti månad eller i lyckligaste fall till midten af september och är alltid åtföljd af frostnätter och oftast äfven af snö. Mot slutet af augusti månad 1892 föll der så mycken snö, att till och med träd brötos ned. Derigenom blef äfven det ännu då oslagna gräset förstördt, så att höbergningen måste afslutas, innan tillräckligt behof för vintern hunnit hopbergas. Men sådana fall äro icke enstaka i dessa trakter. Under sistlidne sommar t. ex. blef i följd af ogynsam väderlek — snö och regn — en del nedslaget hö kvar på marken och ligger der ännu väl förvaradt under det tjocka snötäcket. Härmed torde jag till fullo hafva angifvit den ekonomiska ställning, som är rådande bland befolkningen i dessa trakter.

Från de mellan fjellen mest inklämda socknarne, nemligen hela Tännäs socken, hela Ljusnedals socken, hela Storsjö socken, större delen af Hede socken, äfvensom flera eller färre ställen här och hvar för öfrigt, hafva frostnätter fördrifvit all sädesodling. Då ingenstädes inom Herjeådalen kan produceras spanmål tillräckligt för eget behof, icke ens under goda år, måste befolkningen naturligtvis i de nämnda socknarne hemta hela behofvet af brödföda från ställen utom provinsen. Detta kan i följd af de stora afstånden icke tagas från Sveriges sädesproducerande orter. Från närmaste jernvägsstation, der spanmål från det hållet skulle kunna hemtas, eller från Ljusdals station, är det till Funäsdalen 26½ mil och till Storsjö socken 32 à 33 mil. Behofvet måste således tagas från Rörås, dit det är 7 mil från Funäsdalen. Härvid är dock att märka, att all spanmål, som fraktas upp till Rörås, är hemtad från utlandet och alltså underkastad tull, då den föres öfver till Sverige. Men fastän hemtad från närmaste jernväg, blir brödfödan, genom den långa och besvärliga hemforslingen, likväl mycket dyr för befolkningen. Inom Storsjö socken t. ex. betalades under sistlidne vinter ända till 26 kronor för 100 kilogram sammalet rågmjöl. Hvad det för närvarande kostar, vet jag icke. Man frågar sig för visso, om detta är öfverdrifvet eller med verkligheten öfverensstämmande. Jag skall emellertid med några ord söka visa, att det verkligen förhåller sig så.

De första åtta milen, emellan Rörås och Ljusnedals bruk, äro allmän landsväg. Om det nu betalas 2 kronor 50 öre i frakt för 100 kilogram mjöl mellan båda dessa orter, så får väl detta ej anses för öfverdrifvet dyrt. Men från Ljusnedals bruk till Storsjö är 5 mil obanad väg. På denna väg får man vintertiden taga sig fram på så sätt, att man fäster brädlappar — trögor som de kallas — under fötterna på hästen, för att han icke skall sjunka för djupt ned i snön. På detta sätt släpar man sig vintertiden hem med sina små mjöllass. Sommartiden deremot får man lägga sina mjölsäckar på hästryggen. Det fordras då en rätt stadig häst, om den på obanad, stenig och delvis äfven sumpig mark, skall kunna taga sig fram med en börda på 100 kilogram. Om forbonden, som måste traska dessa

5 mil vid sidan af hästen och hålla i mjölsäcken för att den ej skall falla ned från hästryggen, härför betingar sig 10 kronor i betalning, tror jag icke, att den förtjensten skall framkalla så synnerligen stor afund. Frakten för 100 kilogram mjöl från Rörås till Storsjö kostar således 12 kronor 50 öre. Läggas härtill tullen, 2 kronor 50 öre, så kommer man upp till 15 kronor. Sedan tillkommer inköpspriset. Är detta 11 kronor för 100 kilogram i Rörås, så kostar alltså samma kvantitet i Storsjö 26 kronor; är priset i Rörås 12 kronor, så är det i Storsjö 27 kronor, eller om priset i Rörås är 15 kronor, är det i Storsjö 30 kronor o. s. v. För dem, som bo ännu längre bort, eller i Henådalen, Serfsjö m. fl. ställen, blir hemforslingen af brödfödan naturligtvis ännu besvärligare och dyrare.

Bevillningsutskottet har funnit min förevarande framställning behjertansvärd. Följaktligen är den af behovet framkallad och hvilat på ren billighet och rättvisa. Men är den behjertansvärd och rättvis, hvarför icke då bifalla den? Då spanmålspriset nedåt landet steg till 13 à 14 kronor eller så omkring — jag minnes ej så noga —, fann 1892 års Riksdag det vara med billighet och rättvisa förenligt att genast nedsätta mjöltullen från 4 kronor 30 öre till 2 kronor 50 öre. Skulle spanmålspriset inom landet stiga, hvilket jag önskar aldrig måtte ske, till tjugu eller några och tjugu kronor, så lider det väl intet tvifvel, att Riksdagen i konsekvens med sitt nämnda beslut af år 1892 helt och hållet borttager spanmålstullen.

Men hvarför då intet billigt tillmötesgående gent emot Herjeådalens befolkning, hvilken genom sjelfva naturen förhindras att sjelf producera sin brödföda och i stället tvingas att betala ända till 30 kronor för 100 kilogram mjöl, och hvilken i öfrigt lefver under så exempellöst svåra förhållanden? Herjeådalens inbyggare äro väl äfven svenska undersåtar och kunna följlaktligen hafva anspråk på samma humana behandling som rikets öfriga inbyggare. Framför allt bör det väl vara statens pligt att se till, att ingen påbördas större pålagor, än han förmår bära.

Jag tycker därför, att en så billig begäran, som den föreliggande, borde af ren humanitet beviljas; och beviljas den, så kan den på intet sätt blifva föremål för missbruk. Det stora afståndet, 34 mil, emellan Rörås och Ljusdal förebygger temligen säkert hvarje sådant, så att den lilla förmån, som här är fråga om, skulle uteslutande komma den befolkning till godo, som i motionen afses.

Till sist, herr talman, skall jag bedja att få anföra några ord af redaktör J. Lindström, hvilken genomrest hvarje socken i Jemtlands län och således äfven Herjeådal, samt i sin tidning Jemtlands Allehanda återgifvit de säregna förhållanden, som äro rådande inom Funäsdalen. Han yttrar der: »Men hvad byn är, inte är den någon jordbruksort. I mannaminne har ingen säd mognat der mer än år 1858. Det enda, som går till der, är potatis, som planteras högt uppe i berget å åkrar, som hänga nästan lodrätt ner. Det är för betraktaren ett under, huru man kan komma dit ut. — — Ortens

riksdagsman, häradsdomaren P. Norberg, motionerade vid fjolårets riksdag om tullfrihet för lifsförnödenheter åt denna landsända. Ingen tullsuspension hade kunnat vara rättvisare».

Ja, jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets betänkande i denna del och bifall till min motion.

Herr Johansson i Noraskog: Utskottet har visserligen icke förbisett det behjertansvärda i herr Norbergs motion. Tvärt om har det sökt att göra hvad det kunnat i denna sak. Men just med anledning af de förhållanden, som i år gjort sig gällande i afseende å tullmotionerna, blef det nödvändigt äfven för oss, utskottsledamöterna från Andra Kammaren, som önskat hjälpa motionären, att lemna motionen åt dess öde. Det är detta, som gör, att jag under nuvarande förhållanden måste yrka bifall till den föredragna punkten.

• Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits å hvartera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Mom. a).

Bifölls.

Mom. b).

Herr O. Nylander, med hvilken herr Z. Larsson instämt, hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 53, framställt förslag om ändringar i tulltaxans bestämmelser rörande den under gruppen *Metaller* förekommande underafdelningen *Koppar*: men hemställde utskottet under förevarande moment, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
tullen å
koppar m. m.*

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nylander: Vi ha nu kommit till sista punkten i utskottets betänkande; och ehuru min förhoppning om ändring i denna punkt ej är synnerligen stor, kan jag dock ej underlåta be att få till herrarnes välvilliga beaktande särskildt framhålla det fullt berättigade deri, att något litet skydd lemnas den industri, hvarom här är fråga.

Såsom nogsamt torde vara bekant för åtminstone dem af kammarens ledamöter, som bevistat 1892 års riksdag, då vår nuvarande tulltaxa antogs, var det blott genom ett förbiseende, som denna kopparindustri gick miste om det skydd, som den enligt tullkomiténs

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
tullen å
koppar m. m.
(Forts.)

och Kongl. Maj:ts förslag skulle hafva åtnjutit i likhet med andra industrigrenar. Och då denna fråga förra året behandlades, var det bevillningsutskottet sjelft, som framhöll och särskildt betonade, att kopparindustrien vore i stort behof af tullskydd, ett behof, som ej heller af någon af kamrarnes ledamöter blef eller kunde blifva motsagdt; men man befarade, att denna tull möjligen skulle kunna hafva menligt inflytande på skeppsbyggeriet, på det sätt nemligen att den för skeppsbyggeriet använda kopparplåten skulle bli fördyrad. Och ehuru nuvarande bestämmelser medgifva tullrestitution för alla för fartygs byggande använda, till riket införda tullpligtiga materialier, hyste man dock den farhågan, att det skulle blifva svårt, i synnerhet för de små skeppsvarfven, att komma i åtnjutande af denna restitution.

För att nu den föreslagna tullsatsen ej skall kunna få något dylikt skadligt inflytande på eller försvåra skeppsbyggeriet och dess utveckling, går det föreliggande förslaget derpå ut, att, om koppar-tull blir bestämd, man skulle i tulltaxan införa särskilda bestämmelser derom, att kopparplåt för förhydning af fartyg eller s. k. yellow-metall skulle förblifva tullfri. Härutinnan är det som innevarande års förslag till väsentlig del skiljer sig från föregående års hemställan, och man har derigenom sökt gå de framställda önskingarna till mötes så mycket som möjligt.

Att den handräckning i striden med den utländska konkurrensen, som kopparindustriens män sålunda begära, ej är särdeles stor, och att deras anspråk ej äro synnerligen pretentiösa, torde tydligen framgå deraf, att denna tullsats blott uppgår till 4 å 6 procent af varans värde. Vid en jämförelse med tullförhållandena inom andra länder, som önska att skydda sina inhemska näringar, skola vi också finna, att denna tullsats är synnerligen låg. Så t. ex. har på *kopparplåt* Belgien en tull af 7 öre per kilogram, Italien 10 öre, Tyskland 11 öre, Danmark 13 öre, Österrike 18 öre, Spanien 36 öre och Ryssland 54 öre per kilogram, samt Amerika 35 procent af värdet. För *kopparrör* och *rördelar af koppar* har Belgien en tull af 60 procent af värdet, Amerika 35 procent, Österrike 11 öre per kilogram, Danmark 13, Frankrike 14, Italien 14, Tyskland 16 och Spauien 50 öre per kilogram.

Då man nu här i Sverige begär endast 5 öre per kilogram kopparplåt och 10 öre per kilogram kopparrör, så torde herrarne tydligen finna, att de framställda anspråken äro synnerligen moderata och billiga.

Såsom af detta betänkande synes, har denna fråga om tullskydd för kopparindustrien helt nyligen varit föremål för så väl kommerskollegii som generaltullstyrelsens utlåtande.

Dessa embetsverk framhålla med mycken skärpa behofvet och den stora betydelsen för kopparindustrien af denna tull och de tillstyrka tillika, att denna fråga äfven i år framläggas till Riksdagens bepröfvande. »Det kan icke anses följdrigtigt», säga de, »att koppar-

plåt och kopparrör, hvilka äro föremål för inhemsk tillverkning, lemnas tullfria, då deremot motsvarande artiklar af jern och stål äro tullpligtiga». »Rättelse», — yttras det äfven — »i nuvarande oegentliga förhållande bör åstadkommas för beredande af lämpligt skydd åt en inom landet redan existerande industri.» Och vidare heter det beträffande särskildt tull på koppartråd, att hithörande »bestämmelser i afseende å tullbeskattningen kunna svårligen anses stå väl tillsammans med grunderna för en sund näringslagstiftning».

Då nu så är förhållandet, och man dessutom vet, att våra kopparindustriella verk arbeta under trycket af stark konkurrens med utlandet, en konkurrens, i hvilken det är fara värdt att de, om de lemnas utan hjälp eller skydd, skola duka under, och då derigenom stora, i dessa industriella verk nedlagda, kapital skulle blifva värdelösa samt dessutom hundratals arbetare, som nu der äro sysselsatta, blifva arbetslösa — ett resultat, hvartill jag förmodar, att ingen gerna vill bidraga — så kan jag icke underlåta att till kammarens välvilliga beaktande framhålla behovet af skydd för denna kopparindustri samt föreslå, att kammaren ville, med afslag å utskottets hemställan i denna punkt bifalla det särskilda yrkande, som jag nu anhåller få afgifva, nemligen,

att Riksdagen ville besluta:

a) att å »Koppar och deraf med zink, tenn eller annan öüdel metall framställda legeringar, såsom messing, brons, nysilfver, britanniametall m. fl.», yellowmetall dock undantagen: »arbetad: plåt och andra ämnen för vidare bearbetning» måtte sättas en tull af 5 öre per kilogram.

b) att för plåt af yellowmetall äfvensom för andra för vidare bearbetning afsedda ämnen af samma metall gällande tullfrihet måtte bibehållas; samt

c) att å »Koppar och deraf med zink, tenn eller annan öüdel metall framställda legeringar, såsom messing, brons, nysilfver, britanniametall m. fl.: arbetad: rör- och rördelar», måtte sättas en tull af 10 öre per kilogram.

Detta yrkande har i hufvudsakliga delar samma innehåll som herr Bergs vid punkten fogade reservation, men är affattadt så, att det skall kunna direkt införas i tulltaxan.

Herr Collander: Som kammaren torde finna, har utskottet vid sitt afstyrkande af den föreliggande motionen icke anfört några motiv ur frihandelssynpunkt, utan det har endast stödt sig på den förutsättning, som utskottet hyst, att man inom Riksdagen icke velat taga tullfrågan upp igen. Alla beslut rörande tullmotionerna fattades inom utskottet utan någon votering, och ledamöterna från den skyddsvänliga sidan förbehöllo sig endast att få i en reservation framhålla sina åsikter. Men flertalet var ense om, att man icke nu borde företaga någon revision af den så nyligen antagna tulltaxan.

Det är utan allt tvifvel, att det kan finnas många andra punkter

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om
tullen å
koppar m. m.
(Forts.)

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om
tullen å
koppar m. m.
(Forts.)

i tulltaxan af större betydelse än den föreliggande motionen afser, som kunde behöfva en revision i den ena eller andra rigtningen; men man ansåg, som sagdt, att det icke vore lämpligt att nu, så snart efter sedan denna taxa blifvit antagen, börja tumma på den, och för rättigheten af en dylik uppfattning synes mig utskottet ega stöd i det förhållandet, att samma motion vid förra riksdagen äfven blifvit afslagen. Det är utan allt tvifvel, att det finnes många flera fabriker och industriella anläggningar, som hafva fördel af den nuvarande tullfriheten för kopparplåt, än det fåtal, som verkligen skulle hafva gagn af att tull åsattes den.

Jag ber endast att af dessa skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lilliehöök: Jag ber endast få uttala mitt instämmande uti det af herr Nylander nu framställda förslaget.

Herr Månsson: Jag kan icke underlåta att instämma i det anförande och det yrkande motionären nyss har haft. Jag kan mycket väl förstå och äfven gilla den åsigt, som bevillningsutskottets ledamöter hyst, nemligen att man nu i allmänhet icke borde vidtaga någon ändring i tulltaxan, men i detta speciella fall synes mig verkligen en ändring böra ske. Såsom vi hafva oss litet hvar bekant, var det af rent förbiseende, som kopparindustrien icke fick samma skydd som andra industrier. Då så är förhållandet och det dessutom är erkänt, att denna industri arbetar under sådana förhållanden, att den väl behöfver denna hjälp, synes det mig som om man borde beakta detta och vidtaga den rättelse, som är af behofvet påkallad. Jag ber därför, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som motionären framställt.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till det af herr Nylander under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Motionären begärde likväl votering, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i 2:dra punkten mom. b) af betänkandet n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Nylanders under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 121 ja mot 57 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>N. Hanson</i>	i Berga	under	12	dagar fr. o. m. den	13	dennes,
»	<i>Back Per Ersson</i>	...	»	14	»	»	13
»	<i>P. G. Näslund</i>	»	14	»	»	14
»	<i>G. Sälling</i>	»	14	»	»	14
»	<i>H. Eriksson</i>	i El-					
		gered	14	»	»	16
»	<i>L. Dahlstedt</i>	»	14	»	»	15
»	vice talmannen	<i>A.</i>					
		<i>P. Danielson</i>	...	8	»	»	21
och	»	<i>S. M. Olsson</i>	i Sör-				
		näs	14	»	»	12

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus;

bevillningsutskottets betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag angående inrättande af en fri-lagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund;

bankoutskottets memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med be-

gäran om åtgärder till skydd för jordbruket mot skada af s. k. canadahjortar i Södermanlands län.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,20 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.